

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 29 mars 1946 kl. 10 fm.

Utlåtande i anledning av väckt motion om förhöjd engångsersättning åt efterlevande till sjöfolk, som omkommit genom krigsförlisning före den 1 januari 1940.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 143, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Senander* m. fl. hemställt, att »riksdagen måtte besluta tillerkänna de efterlevande till sjöfolk, som omkommit genom krigsförlisningar före den 1 januari 1940, samma engångsersättningar som utgå enligt nu gällande lag om krigsförsäkring för ombord i fartyg anställda personer».

Såsom skäl för denna hemställan har i motionen anförts:

Den 13 december 1939 beslutade riksdagen bifalla en proposition med förslag till ändrade bestämmelser angående krigsförsäkring för ombord i fartyg anställda personer. Beslutet innebar bland annat, att de s. k. engångsersättningarna höjdes ganska avsevärt. Tidigare utgjorde dessa ersättningar till befälhavare, styrman och maskinbefäl allt efter den kontanta lörens storlek lägst 5 000 kr. och högst 9 000 kr., under det att ersättningen i fråga om övriga ombordanställda var bestämd till 4 800 kr. Riksdagens beslut innebar, att förstnämnda belopp höjdes på sådant sätt, att minimiersättningen blev 9 000 kr. och maximiersättningen 13 000 kr. För övriga ombordanställda blev ersättningen 9 000 kr. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1940.

Före nyssnämnda tidpunkt hade ett tjugotal svenska fartyg krigsförlist, varvid sammanlagt 75 ombordanställda personer fingo sätta livet till. För de efterlevande till dessa omkomna utgingo engångsersättningarna enligt de äldre föreskrifterna. Från flera håll har anmärkts, att det hade varit rimligt och rättvist, att de nya bestämmelserna fått retroaktiv verkan därhän, att de gällt samtliga krigsförlisningar sedan krigsutbrottet. För vårt vidkommande dela vi denna uppfattning och finna det vara berättigat att, sedan nu kriget avslutats, en korrigering företages. Helst bör detta ske genom att de efterlevande det här gäller tillerkännas den ytterligare ersättning som erfordras för att de skola bli jämställda med övriga efterlevande till omkomna sjömän. Ett riksdagsbeslut i sådan riktning skulle understryka statsmaktens deklarerade uppskattning av det riskfyllda arbete för folkförsörjningen under krigsåren som sjöfolket utfört.

Där ombord å svenskt fartyg tjänstgörande person, som är försäkrad jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, till följd av krigsåtgärd — inom område och under tid, som Konungen äger bestämma

Bihang till riksdagens protokoll 1946. 9 saml. 2 avd. Nr 20.

— drabbas av olycksfall i arbetet, skola, med tillämpning i övrigt av vad i nämnda lag stadgas (med undantag av vissa stadganden i 27 §), i fråga om sådant olycksfall gälla vissa särskilda bestämmelser. Dessa finnas intagna i *lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer* (ändrad genom lagar den 15 december 1939, nr 854, den 28 juni 1941, nr 540, den 30 april 1942, nr 216, samt den 16 april 1943, nr 175). Nyss återgivna stadgande finnes i 1 § första stycket i 1937 års lag. Enligt andra stycket i samma paragraf skall vad i första stycket sägs om person, som tjänstgör ombord å svenskt fartyg, äga motsvarande tillämpning å statlig befattningshavare, som under utövande av sin befattning tjänstgör ombord å utländskt fartyg. Har inom område och under tid, som avses i 1 § första stycket, person som angives i första eller andra stycket blivit borta samt all underrättelse om honom upphört, skall han (enligt 1 § tredje stycket) anses ha omkommit genom olycksfall till följd av krigsåtgärd, där ej med hänsyn till antaglig tid och plats för försvinnandet eller andra omständigheter finnes sannolikt, att annan orsak till försvinnandet förelegat.

I 2 § av 1937 års lag givas föreskrifter om beräkning av årlig arbetsförtjänst för bestämmande av sjukpenning eller livränta. Överstiger arbetsförtjänsten 6 240 kronor, skall det överskjutande beloppet icke tagas i beräkning; understiger arbetsförtjänsten 3 600 kronor, skall densamma dock beräknas till detta belopp. — 3 § innehåller en tabell, utvisande beloppet av hel sjukpenning vid olika storlek å årlig arbetsförtjänst. — Har olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tiondel, vilken förlust eller nedsättning kan antagas bli bestående för framtiden, skall enligt 4 § första stycket, utöver livränta, vid förlust av arbetsförmågan till den skadade utgivas, om han var befälhavare, styrman eller maskinbefäl, ett belopp, motsvarande ett års lön, beräknad till tolv gånger den kontanta månadslön, som den skadade åtnjöt vid tiden för olycksfallet, dock lägst 9 000 och högst 13 000 kronor, och eljest ett belopp av 9 000 kronor. Vid nedsättning av arbetsförmågan skall det lägre belopp utgivas, som svarar mot nedsättningen. Vid väsentlig försämring i den skadades tillstånd kan jämlikt 4 § andra stycket jämkning i förut bestämd ersättning äga rum. — Har olycksfallet medfört döden, skall enligt 5 §, utöver livränta, till den avlidnes efterlevande utgivas ett belopp, motsvarande det, som enligt 4 § skall utgå vid förlust av arbetsförmågan, dock med avdrag av dels viss begravningshjälp, dels ock vad som må hava utgivits jämlikt 4 §. — De ökade försäkringsavgifter, som betingas av förevarande försäkring, skola enligt 6 § bestridas av arbetsgivarna. — Jämlikt 8 § avse bestämmelserna i lagen ej personer, som tjänstgöra ombord å krigsfartyg; de äga ej heller tillämpning i fråga om skada, som kan uppkomma därav att Sverige råkat i krig.

Såsom ovan angivits har 1937 års lag undergått flera ändringar. Enligt lagens ursprungliga lydelse kunde den årliga arbetsförtjänsten beräknas till

lägst 2 900 och högst 4 800 kronor. Det engångsbelopp, som enligt lagen utgår vid invaliditet eller dödsfall, var ursprungligen bestämt till lägst 5 000 och högst 9 000 kronor, om den skadade var befälhavare, styrman eller maskinbefäl, och till 4 800 kronor för övriga. Genom 1939 års lagändring, som trädde i kraft den 17 december 1939, höjdes minimigränsen för arbetsförtjänsten till 3 600 kronor samt engångsbeloppet beträffande befälhavare, styrman eller maskinbefäl till lägst 9 000 och högst 13 000 kronor och beträffande övriga till 9 000 kronor. Maximigränsen för den årliga arbetsförtjänsten höjdes till 6 240 kronor genom 1943 års lagändring, som trädde i kraft den 1 maj 1943. Enligt kungörelse den 26 augusti 1939, nr 572, skall vid utbrottet av krig mellan europeiska stormakter, i vilket England, Frankrike eller Tyska riket deltagit, 1937 års lag omedelbart träda i tillämpning med giltighet tillsvidare beträffande samtliga farvatten, dock att lagens bestämmelser därvid icke skola gälla i fråga om olycksfall till följd av militära åtgärder i annat krig än nyss sagts. I brev till kommerskollegium den 15 september 1939 har Kungl. Maj:t förklarat, att krigsutbrott, som avses i nämnda kungörelse, skall anses hava ägt rum söndagen den 3 september 1939 klockan 11 förmiddagen.

Den år 1939 vidtagna ändringen i 1937 års lag om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer har ingen betydelse för olycksfall som inträffat före lagändringens ikraftträdande den 17 december 1939. Med hänsyn till att ersättningar enligt 1937 års lag grunda sig på av arbetsgivare erlagda försäkringsavgifter torde det ej heller ha varit möjligt att giva 1939 års lagändring retroaktiv verkan. Detta har emellertid medfört att t. ex. de engångsersättningar, som enligt 1937 års lag utbetalats till efterlevande, blivit avsevärt lägre om olycksfallet inträffat före än om det inträffat efter lagändringens ikraftträdande. Enligt utskottets förmenande tala starka skäl för en höjning i nivå med nu gällande bestämmelser av de engångsbelopp enligt 1937 års lag, vilka hänföra sig till olycksfall, som inträffat under tiden från utbrottet av det nu avslutade stormaktskriget, d. v. s. från och med den 3 september 1939 klockan 11 förmiddagen, till och med den 16 december 1939. Denna förhöjning bör emellertid icke i enlighet med motionen begränsas till att avse engångsbelopp på grund av dödsfall, utan den bör omfatta även engångsbelopp på grund av invaliditet. Beträffande de olycksfall, som inträffat efter den 16 december 1939, är någon höjning av engångsbeloppen icke erforderlig, enär såsom ovan anförts 1939 års lagändring trädde i kraft den 17 december 1939. Uppgiften i motionen, att 1939 års lagändring trädde i kraft först den 1 januari 1940, måste bero på något missförstånd.

Utskottet.

I samband med 1939 års ändring av engångsbeloppen i 1937 års lag vidtogs även en höjning av minimigränsen för arbetsförtjänsten. Det synes utskottet skäligt att den, som uppbär livränta enligt 1937 års lag beräknad

efter lägre arbetsförtjänst än nu gällande minimibelopp, beredes sådan förhöjning av livräntan som en beräkning efter nämnda minimibelopp skulle medföra. Det är här fråga om de livräntetagare, som enligt 1937 års lag äro sämst ställda.

De kostnader, som dessa förhöjningar av engångsbelopp och livräntor medföra, torde få bestridas av statsmedel. Detta kommer i viss mån att innebära ett frångående av principen att försäkring enligt 1937 års lag skall bekostas av arbetsgivarna. Då det emellertid torde vara uteslutet att belasta någon annan än staten med dessa kostnader, bör enligt utskottets mening staten träda emellan. Det kan i detta sammanhang framhållas, att sjöfartens bedrivande i största möjliga utsträckning under det nu avslutade stormaktskriget varit ett samhällsintresse av högsta rang. Inte minst för folkförsörjningen har sjöfarten varit av den största betydelse. Kostnaderna för de ovan omnämnda förhöjningarna av engångsbelopp och livräntor torde icke bli av sådan storlek, att de kunna väcka statsfinansiella betänkligheter. Enligt vad utskottet inhämtat ha från stormaktskrigets början t. o. m. den 16 december 1939 46 personer ådragit sig sådana skador, att engångsbelopp befunnits skola utgå jämlikt 1937 års lag. Beträffande livräntorna uppbära för närvarande enligt uppgift endast 14 personer livräntor, som beräknats efter en arbetsförtjänst understigande nuvarande minimum.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om skyndsamt utredning och om möjligt till inrevarande riksdag framlägga förslag till förstärkning med statsmedel av de enligt lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer utgående engångsbelopp och livräntor, vilka hänföra sig till olycksfall, som inträffat under tiden från och med den 3 september 1939 klockan 11 förmiddagen till och med den 16 december 1939.

Stockholm den 28 mars 1946.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Norman*, *Holmbäck**, *Wistrand**, *Forsslund*, *Hage*, *Björkman**, *Nils Elowsson* och *Hallagård*;
från andra kammaren: herrar *Hellbacken*, *Ryberg*, *Hermansson*, *Osterman*, *Andersson* i Gisselås, *Lundberg*, *Andersson* i Alfredshem* och *Jacobsson* i Igelsbo.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.